

Šta je dramatično, a šta ne?

(Tehnika drame)

Dramatična su ona snažna kretanja duše, koja očvrstnu sve dok ne postanu volja i delanje, i ona kretanja duše, koja su izazvana nekim delanjem; dakle takva unutarnja zbivanja, kroz koja čovek prolazi od prvog iznenadnog javljanja nekog osećanja sve do strastvene čežnje i delanja, kao i dejstva koja sopstveno ili tuđe delanje izaziva u njegovoj duši; dakle zračenje snage volje iz dubine osećajnosti prema spoljnjem svetu i dejstvo određenih uticaja iz spoljnog sveta na unutrašnju osećajnost: dakle nastajanje jednog dela i njegove posledice po osećajnost.

Nije *dramatična* akcija sama po sebi i strastveno kretanje po sebi. Zadatak dramske umetnosti nije prikazivanje neke strasti po sebi, nego takve strasti, koja navodi na neko delanje: ne događaja po sebi, nego uticaj tog događaja na ljudsku dušu predstavlja zadatak dramske umetnosti. Izvođenje strastvenog kretanja duše kao takvo stvar je lirike, a opis zanimljivih događaja zadatak epa. (...)

Prevod: Ivan Ivanji

Igra i protivigra

(Tehnika drame)

Konstrukcija drame treba da spoji u jedinstvenu celinu ta dva antipoda drame, da pokaže zračenje i primanje snage volje, kako nastaje delo i njegove refleksije na dušu, stavove i protivstavove, borbu i otpor, dizanje i propadanja, vezivanje i odrešivanje.

Na svakom mestu drame dolaze do izražaja oba pravca dramskog života, od kojih jedan uvek zahteva i postojanje onog drugog, i igra i protivigra; ali time radnja drame i grupacija njenih karaktera i u celini postaje dvodelna. Sadržaj drame uvek je borba sa snažnim emocionalnim potresima, koji se junaku događaju u borbi protiv njemu suprotstavljenih snaga. A kao što junak mora da dobije snažan život u izvesnoj jednostranosti i predodređenosti, tako i sila koja igra protiv njega mora da postane vidljiva kroz predstavnike u obliku ljudi.

U prvom trenutku je irelevantno, na kojoj je strani boraca više opravdanost, da li igrač ili protivigrač sadrži više morala, zakona, predanja svoga vremena ili etike pisca, može biti da su kod obe partije dobro i zlo, snaga i slabost pomešani na različiti način. Ali obe strane moraju da poseduju opšte razumljivu ljudsku sadržinu. A glavni junak uvek nanovo mora da se istakne ispred svojih protivigrača, udeo, koji dobija za sebe, mora da bude veći, utoliko veći i potpuniji, ukoliko ga poslednji rezultat borbe bude snažnije prikazivao kao onog, koji je izgubio bitku.

Ta dva dela drame povezana su u jednoj tački radnje koja se nalazi na njenoj sredini. Ta sredina, vrhunac drame, najvažnije je mesto konstrukcije, do njega raste radnja, a od njega opada. Odlučujuće je za svojstvo drame koje će se od dva prelamanja dramske svetlosti staviti u prvi, a koje u drugi deo, i koje će u drugom delu da prevladava, da li će zračenje ili pritanje, da li će igra ili protivigra dobiti prvi deo. A ta dva načina da se izgradi drama postala su karakteristična za pojedine pisce i za doba u kojima su živeli.

Prevod: Ivan Ivanji

Svojstva kroz delanje

(Tehnika drame)

Dramsko lice treba da predstavlja ljudsku prirodu, ne onako, kako se delotvorno i emocionalno kreće i ogleda u svojoj okolini, nego kao veličanstveno i strastveno pokrenute duše, koje se bore da se pokažu u delu, da dejstvuju preobrativši biće i delo drugih. Čovek u drami treba da se pojavi u snažnim opredeljenjima, napetostima i promenama: pre svega će se kroz delanje prikazati ona njegova svojstva koja dolaze do izraza u borbi sa drugim ljudima, energija osećanja, sila snage volje, ograničavanje strastvene čežnje, dakle, baš one osobine koje oblikuju karakter i mogu se razumeti kroz karakter. Nije, dakle, bez razloga, što se jezikom umetnosti lica u jednoj drami nazivaju karakterima.

Ali karakteri, koji se prikazuju pomoću poezije i njenih pomoćnih umetnosti uspeće da pokrenu svoj unutarnji život samo u okviru nekog delanja, kao učesnici jednog događaja, čiji će tok i unutarnja povezanost slušaocima da se razjasni tek dramskim zbivanjima u duši njegovog junaka. To događanje se, ako je podešeno prema potrebama umetnosti, naziva radnjom.

Svaki učesnik u dramskoj radnji ima svoj određeni položaj u odnosu na celinu, za svakog je neophodna tačno opisana ličnost koja mora da je takva da slušaoci ono što je na njoj svrsishodno mogu da prime sa zadovoljstvom, da glumci ono što je ljudsko i što je svojstveno mogu da prikažu pomoću sredstava svoje umetnosti.

Prevod: Ivan Ivanji